

Universiteit
Leiden
The Netherlands

The pre-Roman elements of the Sardinian lexicon

Swanenvleugel, C.

Citation

Swanenvleugel, C. (2025, February 12). *The pre-Roman elements of the Sardinian lexicon*. LOT dissertation series. LOT, Amsterdam. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/4180290>

Version: Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/4180290>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Nederlandse samenvatting

Dit proefschrift heeft als doel een beter inzicht te krijgen in de achtergrond en aard van de talen die in Sardinië gesproken werden ten tijde van de Romeinse verovering van het eiland. Vandaag de dag wordt in Sardinië het Sardijns gesproken, dat van het Latijn afstamt. Door nauwkeurig onderzoek naar de Sardijnse woordenschat is het echter mogelijk om sporen te vinden van substraattalen, d.w.z. de verdwenen voor-Romeinse talen waar het Latijn in Sardinië mee in aanraking kwam. Het proefschrift bestaat uit vijf delen.

In het eerste deel worden de achtergrond van het onderzoek (hoofdstuk 1) en de werkwijze (hoofdstuk 2) uiteengezet. In hoofdstuk 1 wordt de omvangrijke onderzoeksgeschiedenis van het vraagstuk besproken. Vele woorden en eigenschappen van het Sardijns zijn op enig ogenblik toegeschreven aan een of meerdere substraattalen, en hiervoor zijn ook verschillende verwantschappen voorgesteld. Deze voorstellen worden later in het proefschrift aan de hand van de in hoofdstuk 2 uitgewerkte werkwijze getoetst. Deze werkwijze behelst het herkennen van Sardijnse woorden met een substraatoorsprong, het analyseren van de kenmerken van deze woorden, en het reconstrueren van de taalkundige voorgeschiedenis die aan het bewijs ten grondslag ligt.

Het tweede deel bevat de etymologische analyse van 164 Sardijnse woorden waarvoor een substraatoorsprong voorgesteld is, of waarvan een Latijnse oorsprong onzeker is. De woorden zijn onderverdeeld aan de hand van hun betekenis in planten (hoofdstuk 3), dieren (hoofdstuk 4), geografische zaken (hoofdstuk 5), landbouw (hoofdstuk 6) en overige woorden (hoofdstuk 7). Elk besproken woord is voorzien van een kaart met daarop de verspreiding van de verschillende varianten van dat woord binnen Sardinië. Per woord wordt afgewogen of een voor-Romeinse oorsprong aannemelijk is en, zo ja, of er mogelijke verwanten buiten Sardinië bekend zijn.

In het derde deel wordt onderzocht of de Sardijnse woorden waarvan een substraatoorsprong aannemelijk is inzicht kunnen bieden in de eigenschappen van hun voor-Romeinse brontaal. In hoofdstuk 8 wordt dit voor klankkenmerken gedaan. Er wordt vastgesteld dat het voor-Romeins Sardijnse klanksysteem niet opvallend veel afweek van dat van het Latijn, en dat voor een aantal eerder voorgestelde voor-Romeinse kenmerken onvoldoende bewijs is. In hoofdstuk 9 wordt het bewijs voor voor-Romeinse morfemen onder de loep genomen. In het

verleden zijn vijf voorvoegsels en twaalf achtervoegsels aan een voor-Romeinse taal toegeschreven. Hiervan kunnen twee voorvoegsels en vijf achtervoegsels inderdaad bevestigd worden. Voor de voorvoegsels **kV-* en **ʒi-* en voor het achtervoegsel **-Vr* worden mogelijke grammaticale functies besproken. Er zijn onvoldoende gegevens beschikbaar om iets te kunnen zeggen over de functie van de andere toevoegsels.

Het vierde deel betreft de verwantschap van de voor-Romeinse taal of talen van Sardinië. De gangbaarste voorstellen voor geattesteerde verwanten van een Sardijnse substraattaal, namelijk het Punisch, Berber, Baskisch en Etruskisch, worden een voor een besproken in hoofdstuk 10. Van de vier kandidaten is het bewijs voor een Punisch substraat het sterkst. Dit is begrijpelijk in het licht van de geschiedkundig bekende Fenicische en Carthaagse aanwezigheid in Sardinië. Het Punisch werd naast inheemse voor-Romeinse Sardijnse talen gesproken, tot lang na de Romeinse verovering. Het kleine aantal Sardijnse woorden met een mogelijk Berbers cognaat moet waarschijnlijk in een Carthaagse context geplaatst worden. Wat het Baskisch betreft, kunnen slechts vier van de negentien voorgestelde woordvergelijkingen gehandhaafd worden. Dit is een te gering aantal om de inheemse taal van voor-Romeins Sardinië als verwant van het Baskisch te bestempelen. Aannemelijker is dat het Baskisch onafhankelijk in contact stond met een taal die nauw verwant was aan een taal in voor-Romeins Sardinië. Voor slechts één Sardijns woord kan een Etruskische cognaat worden ontwaard, hetgeen gezien onze magere kennis van de woordenschat van deze taal niet verrassend is. Desondanks zijn er mogelijk gedeelde structurele kenmerken tussen het Etruskisch en het voor-Romeins Sardijns. In hoofdstuk 11 wordt het bewijs behandeld voor verwantschappen tussen het voor-Romeins Sardijns en andere substraattalen zonder schriftgetuigenissen buiten Sardinië. Hieruit wordt afgeleid dat er voor verscheidene Sardijnse woorden van substraatoorsprong overeenkomsten te vinden zijn in het westelijke Middellandse Zeegebied, met een zwaartepunt in hedendaags noordoost-Spanje en Zuid-Frankrijk. Dit duidt op het bestaan van een voor-Romeinse taal of taalfamilie in dit gebied. Dit komt ten dele overeen met eerdere voorstellen tot een “Mediterraan substraat”, zij het in een geografisch beperktere verspreiding.

Tot slot bevat deel vijf (hoofdstuk 12) een uitgebreidere samenvatting van de bevindingen van het proefschrift en enkele vooruitblikken op mogelijk vervolgonderzoek.